

IBBY NOVICE

MEDNARODNI DAN KNJIG ZA OTROKE 2012

Mednarodna zveza za mladinsko književnost je na pobudo nemške pisateljice Jelle Lepman 2. april, rojstni dan Hansa Christiana Andersena, razglasila za mednarodni dan knjig za otroke. Od leta 1967 ga praznujejo vse članice te ugledne mednarodne organizacije. Vsako leto v tem času obkroži svet poslanica s posebnim sporočilom, ki ga pripravi ena od nacionalnih sekcij IBBY.

Poslanico ob letošnjem Mednarodnem dnevu knjig za otroke je pripravila **Mehiška sekcija IBBY**. Besedilo je napisal **Francisco Hinojosa**, plakat je narisal **Juan Gedovius**.

Nekoč je živela zgodba, ki so jo pripovedovali po vsem svetu

Nekoč je živela zgodba, ki so jo pripovedovali po vsem svetu. Pravzaprav zgodba ni bila le ena, ampak jih je bilo več in svetu so začele pripovedovati o neubogljivih deklicah in skušnjavskih volkovih, o steklenih čevljičkih in zaljubljenih kraljevičih, o pametnih mačkah in majhnih kositrnih vojakih, o prijaznih velikanih in tovarnah čokolade. Svet so napolnile z besedami, pametjo in izjemnimi liki. Vabile so k smehu, k čudenju, k sobivanju. Osmislile so svet. In te zgodbe se vse odtlej množijo in nam tisoč in enkrat pripovedujejo: »Nekoč je živela zgodba, ki so jo pripovedovali po vsem svetu ...« Kadar zgodbe beremo, pripovedujemo ali poslušamo, urimo svojo domišljijo, skorajda kakor da bi jo vzdrževali z vajo. Nekega dne se bo katera od teh zgodb zagotovo vrnila v naše življenje in nam prinesla ustvarjalno rešitev za težavo, ki nam bo stala na poti. Z glasnim branjem, pripovedovanjem ali poslušanjem zgodb nadaljujemo tudi

prastari obred, ki je igral temeljno vlogo v civilizacijski zgodovini: ustvarjal je družbo. Te zgodbe združujejo različne kulture, pretekle čase in generacije, da bi nam pripovedovale o enakosti – da smo vsi enaki: Japonci, Nemci in Mehičani; tisti iz sedemnajstega stoletja in današnji ljudje, ki beremo zgodbe na medmrežju; stari starši, starši in otroci. Zgodbe izpolnjujejo vse ljudi na enak način, ker smo – kljub ogromnim razlikam – globoko v sebi vsi junaki teh zgodb. Zgodbe so drugačne od živih organizmov, ki se rojevajo, razmnožujejo in umirajo – zgodbe prekipevajo od plodnosti in so lahko tudi nesmrtni. Zlasti tiste ljudske, ki jih je ob pripovedovanju in ponovnem zapisovanju mogoče prilagajati danim okoliščinam in razmeram. In na tak način postajamo njihovi soustvarjalci.

In nekoč je bila dežela, polna bajk, zgodb in legend, ki so se več stoletij prenašale z ustnim izročilom, pripovedovale zamisli o stvarjenju, pripovedovale o

preteklosti, ponujale kulturno bogastvo, razvemale radovednost in vabile nasmeje na obraze. V tej deželi so le redki imeli dostop do knjig. A to se je že začelo spreminjati. Danes zgodbe že dosežejo tudi najoddaljeneše kotičke moje domovine, Mehike. In ko najdejo bralce, udeležujejo svojo vlogo pri oblikovanju družbe, družine in posameznikov, ki bodo zato lažje našli srečo.

(Prevod: Jana Ambrožič)

Francisco Hinojosa se je leta 1954 rodil v Ciudad de Mexico. Na Državni avtonomni univerzi Mehike je študiral španščino in književnost. Izdal je blizu štirideset knjig s pesmimi, novelami, potopisi, novinarskimi članki, eseji in zgodbami za mlade. Za otroke je najprej napisal zgodovinski roman *A golpe de calce-tin* (Peš), nato pa še: *La peor señora del mundo* (Najslabša gospa na svetu), *Anibal y Melquiades* (Anibal in Melquiades) in *Amadis de Anis* (Anise Amadis). V njih prevladujeta predvsem humor in nesmiselnost. Hinojosa spada med najplodnejše in najuspešnejše pisatelje za otroke in mladino, saj se je sposoben vživeti vanje in jih razumeti. Zahvaljujoč svoji prilagodljivi okretnosti Hinojosu uspe nagovarjati bralce vseh starosti. V večini njegovih knjig najdemo humor, za katerega pravi, da se mu ne zmore in noče izogniti, saj mu omogoča zelo drugačen odnos do sveta. Nekatere njegove zgodbe so bile prevedene v več jezikov, zanje pa je dobil tudi številne nagrade.

Juan Gedovius se je rodil v Ciudad de Mexico. Je pripovedovalec, ilustrator in neukrotljiv nočni ptič ter lovec na morske zmaje. Od mladih nog ga spremljajo čopiči, barve in vsi možni drugi pripomočki, ki mu omogočajo na

papir ujeti podobe vseh prebivalcev njegovih sanj. Že zgodaj je ugotovil, da so prav knjige tiste, ki najbolje znajo približati domišljajske drobce tistim, ki so se željni potopiti vanje. V njegovih zgodbah – med njimi so: *Trucas* (Trucas), *El Tintodonte (un domingo sin desayuno)* (Tintodonte. Nedelja brez zajtrka), *Morado al cubo* (Škrlatna kocka) in *Ribit* (Ribit) – srečamo prijetna bitja, ki se zahvaljujoč Gedoviusovi nadarjenosti in duhovitosti vedno znova znajdejo v hudo smešnih položajih. Pohvali se lahko z več kot šestdesetimi objavami svojih del, številnimi razstavami doma in v tujini, mednarodnimi nagradami, risankami, ovitki za zgoščenke, posterji in drugimi grafičnimi upodobitvami.

Mehiška sekcija IBBY: <http://www.ibbymexico.org.mx>

PREKO MEJA: PREVODI IN SELITVE

33. kongres Mednarodne zveze za mladinsko književnost (IBBY)
London, 23.–26. avgust 2012, <http://www.ibbycongress2012.org/>

London, letos ves obsijan z žarom kraljičinega jubileja in prežet s športnim duhom, je malo po zaključku olimpijskih

iger in tik pred začetkom paraolimpijskih gostil tudi bienalni mednarodni kongres IBBY. Organizirala ga je Sekcija IBBY

Velike Britanije v sodelovanju z Mednarodno zvezo za mladinsko književnost (IBBY), s finančno podporo Ministrstva za kulturo Velike Britanije in s pomočjo številnih sponzorjev.

Že naslov srečanja *Crossing Boundaries: Translations and Migrations* (Preko meja: prevodi in selitve) je napovedoval, da bo v Londonu posebna pozornost posvečena tistim, ki se selijo preko takih in drugačnih meja – pa najsi bodo to knjige, ki si v prevodu najdejo nove kroge bralcev, ali pa ljudje, ki si iz različnih razlogov poiščejo dom v novem, povsem drugačnem kulturnem okolju. Napoved vsebine je še (dobesedno) slikovito podprl uradni plakat kongresa, ki ga je ustvaril **Anthony Browne**, ilustrator lavreat: šimpanz Willy, naš dobri znanec iz slikanic, v jati knjig leti nad znamenitostmi z vseh celin sveta – naravnost v naš objem.

O premikanju različnih meja so udeležencem prvi spregovorili prav lavreati mladinske književnosti: **Michael Morpurgo** si je med prvimi prizadeval, da bi tudi pisci za otroke dobili zasluženo častno mesto med velikani književnosti. **Anthony Browne** premika meje med besednim in nebesednim in ustvarja slikanice, ki ob vsakem ponovnem branju

prinesejo nova sporočila. **Julia Donaldson** se giblje med pisano besedo in dramsko igro, še posebej pa se v uradnem letu svojega poslanstva trudi, da bi dosegla mlade bralce, ki imajo težave s sluhom.

O svojem življenju in ustvarjanju v večkulturnem svetu so prepolni dvorani pripovedovali ilustratorji **Shaun Tan**, Avstralec malezijskih korenin, **Kitty Crowther**, Belgijka z britanskim očetom in švedsko materjo, **Shirin Adl**, Iranka, ki že dolga leta živi in ustvarja v Veliki Britaniji, ter Kitajec **Chen Jiang Hong**, ki dela v Franciji. Ko je občinstvo na plattnu občudovalo ilustracije, ki so pripovedovale o daljnih, eksotičnih deželah, se je verjetno marsikomu utrnila misel, da je le pristni glas pripadnika neke kulture upravičen, da spregovori o svoji kulturi. Le Iranka zmore tako občuteno ilustrirati staro perzijsko zgodbo! A kmalu smo bili priča popolnoma drugačnemu pogledu na ustvarjanje in pisateljsko svobodo. Živahna triperesna deteljica pisateljic, sestavljena iz **Jamile Gavin** (Indija, Anglija), **Elizabeth Laird** (Škotinja, rojena na Novi Zelandiji) in **Beverley Naidoo** iz Južnoafriške republike, se je pri svojih predstavitvah prevajanja in zapisovanja ljudskih pravljic odločno postavila v bran pravici, da pisatelj s pomočjo pisanja vstopi v življenje nekoga drugega in v tujo kulturo ter s tem postane njen glasnik – pa čeprav sam morda ne sodi vanjo. Spet drugačen pogled na večno vprašanje avtentičnosti glasu je ponudila **Patsy Aldana**, kanadska založnica, ki je bila v letih 2006–2010 predsednica Mednarodne zveze za mladinsko književnost IBBY. Pripovedovala je o lastnih izkušnjah v različnih projektih, o pogovorih s predstavniki različnih etničnih manjšin, kritikah in pohvalah.

Emer O'Sullivan (Leuphana Universität Lüneburg) se je v svojem plenarnem predavanju ustavila ob vprašanjih, čemu, kako in v kakšnih okoliščinah sploh prevajamo mladinsko književnost. Ob

zgledeh je prikazala, kako naključna so včasih pota besedil v tuje jezike, kako se sporočila ob asimetrični komunikaciji med avtorjem in prevajalcem včasih popolnoma spremenijo, spregovorila je o tistih, ki največ svojih besedil ponudijo svetu, prevedejo pa jih malo (Velika Britanija in ZDA) in tistih, ki toplo sprejmejo prevodno literaturo (npr. Skandinavci).

Po predstavitvi teorije je bilo zanimivo poslušati pogovor med Belgijcem **Bartom Moeyaertom** in Britancem **Aidanom Chambersom**. Ima pisatelj Moeyaert, ki je sicer tudi sam prevajalec, poseben odnos do prevodov svojih knjig v tuje jezike? Nedvomno ga moti, če ugotovi, da so prevajalci iz neznanega razloga izpustili dele izvirnega besedila. Chambers je spregovoril o nastajanju novega besedila in o tem, kako v njem samem zaživi glavni junak ali junakinja. Bo prevajalec lahko dihal s to osebo tako, kot je dihal avtor? Se prevajalec sploh lahko brez pomoči pretolče skozi dele besedila, kjer je pisatelj uporabil težko razumljivi kod?

Drzen za izvajalca in obenem izredno zanimiv za občinstvo je bil prevajalski »dvoboj« – soočenje dveh mladih, a že priznanih britanskih prevajalcev. Ob soočanju svojih prevodov odlomka sodobnega španskega romana sta **Daniel Hahn** in **Rosalind Harvey** utemeljevala svoje odločitve in poslušalcem dala zanimiv vpogled v razmišljanje in logiko prevajalca.

Udeleženci kongresa so lahko zaužili še krepek zalogaj literature v živo: **Michael Rosen** nam je s svojimi pesmimi in duhovitim sprotnim komentarjem približal življenje svoje družine v medvojnem in povojnem Londonu, živahni in provokativni **Lemn Sissay** je spregovoril o svojem iskanju korenin, s pomočjo angleških prevodov so nam pravljice pripovedovali **Michael Harvey** (valižansko), **Sonia Nimr** (arabsko) in **Dashdondog**

Jamba (mongolsko). Imenitna je bila predstavitev baskovske otroške literature, ki sta jo spremljala pesem in ustvarjanje ilustracij pred očmi občinstva.

Med drugim smo se udeležili tudi zanimivih **predstavitev projektov** z različnih koncev sveta: obeležnja dvajsetletnice projekta Bookstart, predstavitev projekta Eurotoolbox 2012, zbirke knjig v francoščini, nemščini, portugalščini in španščini, ki so jo sestavili specialni knjižničarji v teh deželah, prisluhnili pa smo tudi osebni in resnično ganljivi pripovedi o knjižnih oz. bralnih projektih, ki potekajo na Japonskem in po katastrofalnem potresu in cunamiju tamkajšnjemu prebivalstvu prinašajo upanje in novo življenje.

Tudi na **profesionalnih srečanjih** za pisatelje, ilustratorje, urednike, založnike, raziskovalce, knjižničarje, kritike, pravljničarje, promotorje mladinske književnosti in branja smo pozornost namenjali raznovrstnim področjem, kot so npr. ustvarjanje in izdajanje knjig, raziskovanje mladinske književnosti ter promoviranje knjig tako v šolski knjižnici kot v širši skupnosti.

Med plenarna predavanja, poročila o projektih in nastope umetnikov so bile vpete predstavitve strokovnega dela z vseh koncev sveta. V paralelnih sekcijah so bili predstavljeni referati na temo prevajanja oz. medkulturnega posredovanja, o priredbah književnih besedil za druge medije, tehnologije in druge žanre, o nacionalni identiteti, globalizaciji in različnih uspešnih projektih. Udeleženci kongresa so si vse dni lahko ogledali tudi razstavo posterjev in prisluhnili predstavitev le-teh. Med predavatelji so bili številni znani ustvarjalci z vsega sveta, pisatelji in ilustratorji (npr. ilustratorka Frané Lessac, ambasadorica otroške literature za zahodno Avstralijo). V strokovnem delu kongresa je z referati ali plakati aktivno sodelovalo tudi **deset udeležencev iz Slovenije**.

Referate so predstavili:

- **Andrej Jalen**, sinolog in knjižničar v Knjižnici A. T. Linhartaradovljica: *Predstavitev kitajske kulture slovenskim otrokom z ustvarjalnimi delavnicami in prevedena kitajska mladinska literatura*
- **mag. Tilka Jamnik**, predsednica Slovenske sekcije IBBY: *Najboljša slovenska mladinska književnost v zadnjih 20 letih – v času Slovenske sekcije IBBY*
- **dr. Aksinja Kermauner**, profesorica na Zavodu za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani in na Pedagoški fakulteti v Kopru: *Je literatura za vidno ovirane otroke »manjšinska« literatura?*
- **Božena Kolman Finžgar**, direktorica, in **Silva Kos**, bibliotekarka, obe iz Knjižnice A. T. Linhartaradovljica: *Bralci s posebnimi potrebami v rejniških družinah in šolski specialisti za otroke z učnimi težavami in invalide*
- **dr. Darja Mazi-Leskovar**, izredna profesorica za angleški jezik in ameriško književnost, FERi, Univerza v

Mariboru: *Otroška literatura in prevajanje: primer slovenske slikanice*

- **dr. Veronika Rot Gabrovec**, lektorica na Oddelku za anglistiko in amerikanistiko Filozofske fakultete v Ljubljani: *Skrivnostni primer trola v Ljubljani*

Posterje pa so predstavili:

- **Maša Oliver**, bibliotekarka v NUK-u in predsednica Sekcije za mladinsko knjižničarstvo ZBDS: *Izdajateljski vidik slovenske urednice Kristine Brenkove: primer prodora majhnega naroda v večkulturni evropski prostor*
- **Simona Mahovič**, učiteljica na OŠ Zalog: *Moderni koncept otroka in otroštva v mladinski poeziji 20. stoletja*
- **Ivanka Učakar**, nekdanja knjižničarka in predsednica Sekcije za šolske knjižnice ZBDS, zdaj pripovedovalka pravljic: *Iskanje identitete: Lukec in njegov škorec ter Lepa Vida*

Ponosni smo na tako številno delegacijo in vsem iskreno hvaležni za sode-

Slovenski udeleženci

lovanje. Žal Slovenska sekcija IBBY ni zmogla nikomur niti delno kriti stroškov udeležbe na kongresu. S sredstvi, ki smo jih prejeli od JAK-a, smo namreč lahko plačali le mednarodno članarino in pristojbine za candidature za Andersenovo nagrado in IBBY častne liste.

V počastitev kongresa je izšla **posebna publikacija** z naslovom *We're All From The Same Big Land* (*Vsi smo z istega velikega sveta*). Nacionalne sekcije smo bile povabljene, da pošljemo krajša besedila ali odlomke na temo kongresa. Slovenska sekcija je predlagala pesem Toneta Pavčka z naslovom *Vsi naši otroci/All Our Children*, ki je sicer že bila objavljena v prvi lanskoletni številki revije *Bookbird* (januar 2011), in uvodni odlomek iz knjige *Kebarie* Janje Vidmar z opisom, kako je Kebarie postala Kedi, bralka. V publikaciji je objavljen slednji.

Kongres so dopolnjevale knjižne razstave, udeležencem pa so bili na voljo organizirani strokovni ogledi Britanske knjižnice, sprehod po poteh Barriejevega *Petra Pana* in različne pokongresne ekskurzije z literarno vsebino. Seveda je v sklopu kongresa potekala tudi **generalna skupščina** Mednarodne zveze za mladinsko književnost (IBBY), ki danes združuje 77 nacionalnih sekcij, s sedežem v Baslu. Dosedanjemu predsedniku IBBY, Ahmadu Redzi Ahmadu Khairuddinu iz Malezije, so predstavniki nacionalnih sekcij podelili ponoven mandat za dve leti. Več o kongresu in naši udeležbi na njem je možno najti tudi na domači strani Slovenske sekcije IBBY (www.ibby.si).

Strokovna srečanja, kot je bil 33. kongres Mednarodne zveze za mladinsko književnost (IBBY), udeležence nedvomno napolnijo z energijo, ponudijo zamisli in opremijo z novimi znanstvi, tako da si tudi ljubitelji mladinske književnosti lahko prav po olimpijsko želimo *više, hitreje, močnejše*, vse do novih zmag – ker si otroci vsega sveta to zaslužijo.

Na kongresu podeljena bienalna IBBY priznanja in nagrade

Za IBBY častne liste (IBBY Honour List) so nacionalne sekcije iz 58 držav tokrat poslale 169 nominacij za knjige (v 44 različnih jezikih!) 65 avtorjev, 54 ilustratorjev in 50 prevajalcev.

Knjige ustvarjalcev v vseh treh kategorijah so predstavljene z anotacijami v katalogu. Posamezna sekcija pošlje po 7 izvodov vsake nominirane knjige, ki v potujoči razstavi obidejo svet, so uvrščene v Mednarodno mladinsko knjižnico v Münchnu in še drugače pridejo do bralcev na vseh koncih sveta.

IBBY častne liste so prejeli tudi **slovenski ustvarjalci mladinske književnosti**:

- ilustrator **Danijel Demšar** za ilustracije pesniške zbirke *Roža v srcu* Bine Štampe Žmavc (Mladinska knjiga, 2010). Demšar se je podelitve na kongresu v Londonu tudi osebno udeležil.

To je zbirka subtilnih pesmic in kot pajčevina krhkih podob o sanjah, srcu, o rožah in metuljih, o zvezdah in luni, o snežinkah ..., je za tihe sanjalce, ki ljubijo prispedobe iz tiste pravljичno lepe narave, kamor še ni uspel vdreti hrupni svet sodobnih ulic. Le redko se besede in liki tako samoumevno zlijejo v eno samo pripoved, kot v tej knjižici. Pesnica Bina Štampe Žmavc in slikar Danijel Demšar sta skupaj že v preteklosti ustvarila sijajne umetnine, a ta zadnja je nekaj posebnega. Na videz tako preprosta, saj so verzi in risbe v njih nežne in minimalistične, kakor da bi jih ustvarjali le božajoči dotiki pisala ali risala. A vendar se v njih plast za plastjo razkriva osupljivo bogat svet sanjskih pokrajin, potopljenih v mehkobni mrak zvezdne noči, ki daje domovanje značilnim Demšarjevim subtilnim figuram, ustvarjenim s črtno risbo in transparentno paletto barv.

– pisateljica **Bina Štampe Žmavc** za knjigo *Cesar in roža* (Miš, 2009)

Pomemben segment ustvarjanja Bine Štampe Žmavc je dosledna etična izpeljava literarnih motivov in tem. To velja tudi za zbirko devetih pravljic z naslovom *Cesar in roža*, ki imajo izhodišče v že znanih pravljicah (na primer *O žabi in princu* v pravljici *Žabji kralj* bratov Grimm, *O princu, ki so ga ustvarile sanje* v pravljici iz zbirke *Tisoč in ena noč* ...), a so Bine pravljice povsem drugačne. Čeprav v pravljicah nastopajo kraljične, kraljeviči in drugi klasični liki, ob njih avtorica vpleta sodobno predmetno

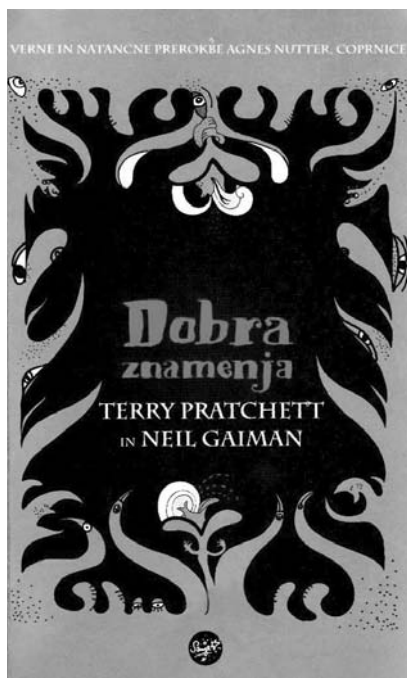

stvarnost in medčloveške odnose. Na tematsko-motivni ravni se avtorica dotika najpomembnejših vprašanj človeškega bivanja, kar je že od nekdaj tudi temelj pravljичnega izročila. Besedila so bravurozno poetična tudi v jezikovnem pogledu, saj čarnost njene pisave bralca očara, in zato je zbirka tako pravljичno prepričljiva.

– prevajalec **Boštjan Gorenc – Pižama** za knjigo Terry Pratchett and Neil Gaiman, *Dobra znamenja* (Sanje, 2010).

Dobra znamenja so delo, ki se pelje čez dvojno rumeno črto. V istem se bralcu razdaja milosrčna knjiga, zapis, ki se na svojski način dotakne Adama in tovarišev in ki premerja možnosti brezkončnega in brezmadežnega. Vsemu navkljub so *Dobra znamenja* tudi intimna, koketna literarna pustolovščina – megatonska in nadhumorna, a prav tako predrzna biblijsko privzdignjena knjiga, ki sledi točnim prerokbam Agnes Nutter in se je pustila zapisati holistoma z visoko socialno inteligenco, Terryju Pratchettu in Neilu Gaimanu.

Boštjan Gorenc je besedilo, ki ga je dvojec Pratchett–Gaiman oblekel v besedne in miselno igrive (neredko tudi zagonetne) preskoke, pretanjeno in poglobljeno prelil v (za)pisano govorico, katere jezikovna akrobacija naravnost navdušuje. K humorni in

domiselni pisavi, ki se je z dolžno odgovornostjo lotila konca sveta, ki je pravzaprav bistvo vsega, pripenja besedne izume, inovativno kleše izvirne opombe in s pristnim (bralskim) navdušenjem očarljivo suka nit zgodbe, ki terja silovit ritem. Prevajalčevo razumevanje nenavadno prodornih portretov človeškega in njegov posluš za napestnostno stopnjujoče (se) pisateljske postopke dodatno začinja sijajen občutek za komično in obskurno tragično.

Za **Andersenovo nagrada 2012** je nominiralo svoje ustvarjalce 32 nacionalnih sekcij, in sicer 27 pisateljev in 30 ilustratorjev. Vsi kandidati so predstavljeni v posebni številki revije *Bookbird* (2/2012). Slovenska sekcija IBBY je za to najpomembnejšo mednarodno nagrado na področju mladinske književnosti kandidirala **ilustratorko Alenko Sottler** in ponovila kandidaturo **pesnika Toneta Pavčka**.

Andersenovi nagradi 2012 sta prejela **argentinska pisateljica María Teresa**

Andruetto in češki ilustrator **Peter Sís**.

Letošnja nagrajenka v slovenščino žal nima prevedenega še nobenega besedila, ilustratorja Petra Sísa pa poznamo po nagrajenih in tudi drugih avtorskih slikanicah, ki so jih v Sloveniji predstavile razstave *Bologna po Bologni* Knjigarne Konzorcij v sodelovanju z MKL, Pionirsko, ter po treh prevedenih delih, to so *Tepežnik* Sida Fleischmana (Mladinska knjiga, 1991), *Palček Anton* Maxa Bolligerja (Slovenska knjiga, 1998) in Carlos María Domínguez, *Hiša iz papirja* (Družba Piano, 2011).

Argentinska pisateljica María Teresa Andruetto in češki ilustrator Peter Sís

IBBY Asahi Reading Promotion Award je bila podeljena dvema organizacijama, ki imata v svoji državi pomemben delež pri spodbujanju in razvijanju branja, to sta **The Grandmother Storytelling Programme** iz Argentine in **program SIPAR** iz Kambodže. Slovenska sekcija IBBY je za to nagrado kandidirala **Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS**, in sicer njene programe za »manjšine« mladih bralcev, še zlasti tiste, ki jih želimo doseči izven slovenskega prostora, torej s »premiki preko meja«.

*Veronika Rot Gabrovec
in Tilka Jamnik*